

quid, est magis malum. Sed culpa vitatur propter poenam. Ergo poena est magis malum quam culpa; & sic idem quod prius.

Præterea. Ut supra dicit Augustinus, de moribus. Manich. cap. 111. malum dicitur aliquid, quia nocet. Ergo cui verius convenit ratio nocenti, verius convenit ratio mali. Sed verius convenit poenæ quam culpæ: quia verius est quod per essentiam dicitur, quam quod per participationem denominatur, sicut albedo verius dicit naturam albedinis quam album. Poena autem est ipsum nocendum, sed culpa nocens denominative dicitur. Ergo & ratio mali per prius invenitur in poena quam in culpa.

Sed contra. Causa præcedit causatum. Sed malum culpæ est causa mali poenæ. Ergo prius est malum culpæ quam poenæ.

Præterea. Dionysius dicit IV. cap. de div. Nom. quod puniri non est malum, sed fieri poena dignum. Non autem aliquis efficitur poena dignus nisi per culpam. Ergo magis proprie culpa malum dicitur quam poena.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod malum per prius de culpa dicitur quam de poena, & magis culpæ quam poenæ ratio mali convenit: cuius ratio assignatur à quibusdam ex parte boni, quod per malum privatur: dicunt enim, quod per culpam separatur aliquis à fine ultimo, quod est summum bonum, in quo primo ratio boni invenitur: unde & in malo quod ab ipso separat, primo invenitur ratio mali; in poena autem consequenter, quæ bonum naturæ creatæ privat, quod est à summo bono deductum. Sed ista ratio videtur insufficiens: quia culpa, & poena non differunt secundum illud bonum quod per utrumque privatur, quia illud idem bonum quod active culpa privat, est illud cuius passiva privatio poena quædam est: unde & subtractio gratiæ, per quam anima Deo conjungitur, & carentia visionis divinæ, poenæ quædam sunt. Sed ratio assignata non rangit nisi poenas corporales: unde non est universalis; & ideo huiusmodi rationem oportet aliter invenire, ex propria ratione culpæ, & ex propria ratione poenæ. Sciendum est igitur, quod ratio boni à fine sumitur, ut ex II. Metaph. text. VIII. patet: finis autem est perfectio agentis in quantum est agens, eo quod finis movet agentem ad operandum: unde finis, & etiam obliquatio à fine, per prius comparatur ad agens quam ad patiens: & ideo illud malum quod rationem mali habet, secundum quod ab operante est, propinquius se habet ad finem, quam illud malum quod per actum operantis in aliquo patiente inducitur: unde prior est recessus à fine in culpa, quæ rationem mali habet, secundum quod ab operante exit, quam in poena, quæ rationem mali habet, secundum quod in patiente efficitur defectus quidam per aliquam actionem vel ejusdem, vel alterius: ejusdem, ut poenæ quæ consequuntur statim ex actu peccati, sicut per actum culpæ sequitur subtractio gratiæ in peccante; & per prius est inordinatio actus (qui est à peccante, in quantum est agens, rationem mali habens) quam ipsa subtractio gratiæ, quæ est malum poenæ: per actionem autem alterius, sicut poena quæ infligitur peccatori per actum iudicis.

Ad primum ergo dicendum, quod intensio, vel remissio alicujus potest esse dupliciter: vel per se, vel per accidens. Per se quando est intensio secundum id quod ad naturam rei pertinet; per accidens autem, quando dicitur magis & minus, non secundum

magnitudinem quæ propria est rei, quæ dicitur major, vel minor, sed secundum magnitudinem alterius; sicut albedo dicitur major, vel propter intensiorem principiorum albedinis, vel propter magnitudinem superficiem. Ita etiam magnitudo potest attendi in malo vel secundum rationem propriam mali, vel secundum rationem boni quod privatur per malum; & illa est essentialior malo quæ per se est, quam quæ per accidens. Et secundum hoc dicitur, quod per se loquendo non dicitur prius, vel posterius malum, secundum quod per ipsum prius, & posterius bonum privatur; sed secundum quod per prius rationem mali participat, quæ est in recedendo à fine. Unde non oportet quod malum poenæ, per quod bonum substantiale privatur, sit magis malum simpliciter, vel per prius quam malum culpæ, quod est in actione.

Ad secundum dicendum, quod perfectio prima se habet in duplici ordine ad operationem: quia operatio terminatur ad perfectionem primam; & ideo operatio à perfectione prima elicitur: & similiter etiam est de privatione perfectionis primæ. Poena autem nominat privationem perfectionis primæ, secundum quod ad eam operatio terminatur, quia poena dicit effectum culpæ; & ideo non oportet quod culpa per posterius malum dicatur.

Ad tertium dicendum, quod sicut præmium est ordinativum meriti, ita & poena est ordinativa culpæ: unde utrumque, scilicet præmium, & poena, quamdam bonitatem habent ex hoc quod ordinatum est. Unde non oportet quod si præmium est magis bonum, poena sit magis malum, sed minus, in quantum habet aliquam perfectionem boni.

Ad quartum dicendum, quod culpa est propter se vitanda, etiamsi nulla poena sequeretur: unde virtuosus plus culpam quam poenam fugit, ad quem oportet mensurare actus aliorum hominum, ut Philosophus in III. Ethic. cap. VII. dicit.

Ad quintum dicendum, quod quidquid invenitur in causa, & causato, per prius est in causa quam in causato. Unde cum hoc nocendum quod est poena, sit per culpam inductum, ratio nocuitatis prius invenitur in culpa quam in poena, quamvis poena sit ipsum nocendum: quia hoc ipsum quod poena nocendum est, à nocuitate culpæ procedit.

EXPOSITIO TEXTUS.

NON quia non sit actio, vel voluntas mala quæ aliquid est; sed quia à vero esse separat homines. Istud inconvenienter dicitur. Constat enim quod actio, in quantum est actio, non est separata à vero esse, sed in quantum est inordinata. Unde quod peccatum dicatur nihil, non est ratione actionis, sed ratione inordinationis.

Hic de substantiis, atque naturis tantum accipienda fore tradunt. Ex hoc non plus habetur, nisi quod substantia, & natura uno modo accepta, differunt ab actione bona, & mala: & hoc verum est.

Opera diaboli, quæ vitia dicuntur, actus sunt, non res. Dicuntur non esse res ex ea parte qua habent quod vitia sint, scilicet ex parte privationis.

Sunt ergo aliqua res quibus homines mali sunt. Verum est; sed non eis homines mali sunt in quantum sunt res, sed in quantum alicui privationis subsistunt.

Quid ergo mirum, si Deus dicitur non esse auctor eorum? Istæ obiectio nulla est: quia ejus quod nihil est, potest aliquid esse causa, non quidem directe agendo, sed removendo prohibens; sicut claudens fenestras.

nestram facit tenebras (quæ nihil sunt) dum removet (1) lucem, quæ tenebras prohibebat: ita etiam & privationem aliquam quæ poena est, Deus efficere potest, quamvis illa privatio nihil sit, non præbendo gratiam, causat privationem gratiæ. Sed illud defectum, prout in eo ratio culpæ consistit, causare non potest Deus, ut dictum est. Bonorum, illi subintelligi volunt. Ista responsio nulla est: quia non minus est verum quod omne ens est à primo ente quam quod omne bonum est à primo bono: unde in quocumque invenitur natura entis, invenitur natura boni; & ideo oportet omne ens absolute à Deo esse.

Iniquitas quippe ipsa non est substantia. Hic accipit Augustinus substantiam non prout significat rem primi prædicamenti, sed prout significat essentiam rei in quocumque genere existentis. Iniquitas enim parte defectus, unde iniquitatis rationem habet, essentia caret. Si autem acciperet substantiam, secundum quod significat prædicamentum primum, æqualiter verum esset quod justitia non est substantia, sicut quod iniquitas non est substantia.

DISTINCTIO XXXVIII.

De voluntate, & ejus fine, ex quo & ipsa judicatur.

Post prædicta, de voluntate, & ejus fine disserendum est. Sciendum igitur est, quod ex fine suo, ut ait Augustinus, (a) voluntas cognoscitur, utrum recta, an prava sit. Finis autem bonæ voluntatis beatitudo est, vita æterna, Deus ipse. Malæ vero finis est aliud, scilicet mala delectatio, vel aliquid aliud, in quo non debet voluntas quiescere. Finem bonum insinuat Propheta, Psal. cxvi 11. 96. dicens: „Vidi finem omnium consummationis: latum mandatum tuum nimis.“ Charitas ergo, cujus latum mandatum est, finis quidem omnis consummationis est, id est omnis bonæ voluntatis, & actionis, ad quam omne præceptum referendum est. Unde Augustinus in Enchir. cap. xlii. 7. Omnia præcepta divina referuntur ad charitatem: de qua dicit Apostolus, I. Tim. 1. 5. Præcepti finis est charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta. Omnis itaque præcepti finis charitas est; id est, ad charitatem referitur omne præceptum. Quod vero ita fit vel timore poenæ, vel aliqua intentione carnali, ut non referatur ad charitatem, quæ est dilectio Dei, & proximi, nondum fit quemadmodum fieri oportet, quamvis fieri videatur. Tunc enim recte fiunt quæ mandat Deus, & quæ consilio monet, cum referuntur ad dilectionem Dei, & proximi. His verbis aperissime insinuat quis sit rectus voluntatis finis, sive actionis (2) bonæ, scilicet charitas, quæ & Deus est, ut supra ostendimus.

Quod Deus est finis omnis bonæ actionis, quia charitas est; nec tantum Spiritus Sanctus, sed & Christus, & Pater; nec hi sunt tres fines, sed unus.

QUI ergo charitatem sibi ponit finem, Deus sibi ponit finem. Unde & Christum finem legis ad justitiam dicit Apostolus esse omni credenti, Rom. x. & recte dicitur Christus finis legis ad justitiam, quia, ut ait Augustinus in Lib. Sententiarum Prosperi, (b) in Christo lex justitiæ non consumitur, sed impletur. Omnis enim perfectio ex ipso est, ultra quem non est quo spes se extendat. (c) Finis fidelium Christus est, ad quem cum pervenerit currentis intentio, non habet quo possit amplius (3) venire, sed habet in quo debeat permanere. Finis ergo rectus, atque supremus, Deus est, Pater scilicet, & Filius, & Spiritus Sanctus; neque hi tres sunt tres fines, sed unus finis: quia non tres Dii, sed unus Deus.

Quod omnes bonæ voluntates unum habent finem, & tamen quædam bonæ diversos fines sortiuntur.

SED queritur, utrum omnes bonæ voluntates unum tantum habeant finem. De hoc Augustinus in Lib. XI. de Trinit. cap. vi. ita ait: „Aliæ atque aliæ voluntates suos proprios fines habent, qui tamen referuntur ad finem illius voluntatis qua beate vivere volumus, & ad eam pervenire vitam, quæ non referatur ad aliud, sed amanti per seipsam sufficiat; quemadmodum voluntas videndi, finem habet visionem, & voluntas videndi fenestram, finem habet fenestræ visionem: altera vero est voluntas per fenestram videndi transeuntes, cujus (4) certe finis est transeuntium visio, ad quod etiam prædictæ referuntur voluntates. Item rectæ sunt voluntates, & omnes sibi met religatæ, sibi bona est illa ad quam cunctæ referuntur; si autem prava est, pravæ sunt omnes: & ideo rectarum voluntatum connexio, iter quoddam est ascensum ad beatitudinem, quod certis velut passibus agitur, pravæ autem, & distortarum voluntatum implicatio, vinculum est quo alligabitur qui hoc agit, ut projiciatur in tenebras exteriores.“ His auctoritatis testimoniis evidenter monstratur, plures in fidelibus esse voluntates rectas, proprias, ac diversos fines habentes; & tamen unum eundemque: quia omnes referuntur ad unum, qui est finis finium, de quo paullo ante diximus. Ita è converso forte est & in malis.

(1) Al. lumen, quod: item lucem, quod non prohibebat. (2) Al. deest bonæ. (3) Al. invenire. (4) Al. item.

Ex Edit. P. NICOLAI. (a) In Enchirid. cap. ci. & Lib. XIV. de Civit. Dei cap. vii. (b) Sentent. xxx. (c) Sent. cclx. Permixtum prius confundebatur cum prædictis, quasi omnia ex eodem capite sumpta essent, ac ex cap. ix. indicabantur ad marginem.

Quædam huic sententiæ videntur adversari.

Verumtamen huic sententiæ, qua dictum est, fidelium quasdam rectas voluntates fines diversos sortiri, & tamen ad unum referri, videtur obviare quod alibi Augustinus monet, ne scilicet nobis duos fines constituamus, ita inquit in Lib. de sermone Domini in monte. (d) Non debemus ideo evangelizare, ut manducemus; sed ideo manducare, ut evangelizemus: ut cibis non sit bonum quod appetitur, sed necessarium quod adjicitur, ut illud Matth. vi. 33. impleatur: Quærite primum regnum Dei, & hæc omnia adjicientur vobis. Non dixit: Primum quærite regnum Dei, & deinde quærite ista, quamvis sint necessaria: sed ait: Hæc omnia adjicientur vobis; id est, hæc consequentur, si illa quæritis: ne cum ista quæritis, illinc avertamini; aut ne duos fines constituatis, ut & regnum propter se appetatis, & ista necessaria propter illud. Ergo propter regnum Dei tantum debemus omnia operari; non solam, vel cum regno Dei mercedem temporalem meditari. Ecce hic aperte dicit, ne duos fines nobis constituamus; sed unum tantum, id est regnum Dei, cum supra dixerit bonas voluntates alios, & alios proprios habere fines.

Hic ostenditur, quomodo, licet videatur, non repugnent prædicta.

HÆC autem sibi non repugnare animadvertit qui verbis præmissis simplici oculo diligenter intendit: qui enim dixit, ne duos fines nobis constituamus; sed omnia propter regnum Dei faciamus, ipse præmisit, quod debemus manducare, ut evangelizemus. Cum autem hoc ita facimus, actionis illius finem Evangelium constituimus; sed & hunc finem ad regnum Dei referimus. Manducamus enim propter Evangelium, & manducamus, & evangelizamus propter regnum Dei. Duos ergo fines in manducando nobis constituimus; sed ita facientes, numquid peccamus? Absit. Nam & ipse sic facere suadet, si diligenter ejus verba inspiciamus. Cum ergo ait, ne duos fines nobis constituamus, fines in diversa tendentes intelligi voluit, scilicet quorum alter ad alterum non referatur. Ita & cum dicit, propter regnum Dei omnia tantum agenda, nec cum ipso mercedem temporalem meditandam; ita intelligendum est, ut non appetendo meditemur cum regno mercedem temporalem; ita quod non propter regnum, sed propter se, ut scilicet regnum propter se appetatur; & ista propter illud, sicut ipse docet. Si enim petimus vitam æternam, petimusque etiam temporaria à Deo; si ea petimus propter vitam æternam, non offencimus; neque sinistra tunc scit quid faciat dextera: quia mercedem temporalem non propter se meditatur, sed propter regnum Dei; ut sit læva sub capite, & dextera in amplexu. Alioquin si hæc temporalia propter se quærimus, sicut æterna, miscetur dextera sinistra. Ideoque cum Dominus dixerit, Matth. vi. 1. Attendite ne justitiam vestram faciat coram hominibus, ut videamini ab eis: alibi ibid. 16. ait: (5) Sic luceant opera vestra bona coram hominibus ut glorificent Patrem vestrum qui in cælis est. Propter Deum ergo omnia facienda sunt, ut omnia quæ facimus, omniumque fines ad eum referamus.

De differentia voluntatis, intentionis, & finis.

Solet etiam quæri, quid distet inter voluntatem, & intentionem, ac finem. Ad quod dici potest, inter voluntatem & finem certo, atque evidenti modo distingui: quia voluntas est qua volumus aliquid; finis vero voluntatis est vel illud quod volumus, per quod impletur ipsa voluntas, vel potius aliud propter quod illud volumus. Intentio vero interdum pro voluntate, interdum pro fine voluntatis accipitur: quæ diligens ac pius lector in Scriptura, ubi hæc occurrerint, discernere studeat. Finis autem voluntatis est delectatio bona, vel mala, ad quam nititur quisque pervenire. Unde Augustinus super illum locum Psalmi vii. Scrutans corda, & renes Deus, sic ait: Deus solus scrutatur corda, id est quid quisque cogitat, & renes, id est quod quemque delectet. Quia finis curæ, & cogitationis est delectatio, ad quam cura, & cogitatio nititur quisque pervenire. Et paulo post: Opera nostra, quæ sunt in dictis, & factis, possunt homines videre; sed quo animo fiant, & quo venire cupiant, solus Deus videt: qui cum videt cor esse in cælo, & non delectari nos in carne, sed in Domino, id est cum bonæ sunt cogitationes, & earum fines, dirigit justum. Idem super alterius Psalmi ix. locum illum, scilicet: In laqueo isto quem absconderunt, comprehensus est pes eorum, dicit: Pes animæ amor est: qui si pravus est, dicitur cupiditas, vel libido; si rectus, dicitur charitas. Eo movetur anima, quasi ad locum quo tendit, id est ad delectationem bonam, vel malam: quo se pervenisse per amorem lætatur. Finis ergo voluntatis, ut præmissum est, dicitur & illud quod volumus, & illud propter quod volumus; & intentio ad illud respicit propter quod volumus, & voluntas ad illud quod volumus. Ut, verbi gratia, si velim esurientem reficere, ut habeam vitam æternam; voluntas est qua volo reficere esurientem, cujus finis est refectio esurientis; intentio vero est qua sic ad vitam pervenire volo; finis autem supremus est ipsa vita, ad quem & alius finis refertur.

An illa intentio sit voluntas.

SED quæritur, utrum & intentio talis sit voluntas; & si voluntas est, an in hoc opere sit una atque eadem voluntas, qua volo habere vitam æternam, & qua volo reficere esurientem. Videtur nempe talis intentio esse voluntas: ut enim voluntas est qua volo reficere pauperem; ita & voluntas est qua per istud volo habere vitam: & alia quidem videtur esse voluntas qua volo habere vitam, & alia qua pauperi subvenire volo; sed ista ad illam refertur. Nam etsi hoc ita placet ut in eo cum aliqua delectatione voluntas acquiescat,

(5) *Vulgata*: Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent, &c.
Ex Edit. P. NICOL. (d) Nempe Lib. II. cap. xxiv. vel secundum alia exemplaria cap. xvi. super illud: Nolite solliciti esse, dicentes: Quid manducavimus, aut quid bibemus?

nondum tamen est illud quo tenditur; sed hoc ad illud refertur; ut illud putetur tamquam patria civis, istud vero tamquam refectio, vel mansio viatoris: & sunt istæ voluntates affectus, sive motus mentis, quibus quasi gressibus, vel passibus tenditur ad patriam. Sicut ergo altera est voluntas videndi fenestras, ut supra docente Augustino, de Trinit. Lib. XI. c. vi. dicitur, altera quæ ex ista necitur, voluntas scilicet per fenestras videndi transeuntes; ita nonnullis alia videtur esse voluntas elemosynas dandi pauperi, alia voluntas habendi vitam. Alii autem putant quod una sit voluntas & hic, & ibi; sed propter subjectorum multipliciter diversitas memoratur voluntatem. Ceterum quodlibet horum verum sit, illud nulli in ambiguum venit, quin voluntas ex suo fine pensetur, utrum sit recta, an prava, peccatum, an gratia, & quin nomine intentionis aliquando finis, aliquando voluntas intelligatur.

DIVISIO TEXTUS.

Postquam determinavit de actibus in quibus peccatum consistit in generali, inquirens, utrum in quantum sunt actus, sint boni, & à Deo; hic determinat de ipsis actibus in speciali: & quia peccatum consistit in actu interiori, & etiam exteriori; ideo dividitur hæc pars in duas. In prima determinat de actu interiori voluntatis; in secunda de actu exteriori, xl. distinct. Post hæc de actibus adjiciendum videtur. Prima in duas. In prima determinat de actu voluntatis, ostendens unde in eo sit rectitudo, & peccatum, quia ex fine. In secunda inquirat, quomodo in voluntate possit esse vitium, xxxix. distinct. Hic oritur quæstio satis necessaria. Prima in duas. In prima ostendit quod rectitudo voluntatis est ex intentione finis; in secunda determinat de voluntate per comparationem ad intentionem, & finem, ibi: Solet quæri, quid distet inter voluntatem, & intentionem, ac finem. Prima in duas. In prima ostendit quod bonarum voluntatum est unus finis, ex quo rectitudinem habent; in secunda inquirat, utrum ille unus finis sit tantum rectarum voluntatum finis, an etiam possint esse alii fines, ibi: Sed quæritur, utrum omnes bonæ voluntates unum tantum habeant finem. Circa primum duo facit. Primo ponit quod charitas est finis bonarum voluntatum. Secundo ostendit quod cum hoc fine Deus est finis, ibi: Qui vero charitatem sibi ponit finem, Deum sibi ponit finem.

Sed quæritur, utrum omnes bonæ voluntates unum tantum habeant finem. Hic inquirat, utrum possint esse plures fines rectarum voluntatum: & dividitur in tres. In prima determinat veritatem. In secunda ponit objectionem in contrarium, ibi: Verumtamen huic sententiæ, qua dictum est, fidelium quasdam rectas voluntates diversos fines sortiri, & tamen ad unum referri, videtur obviare quod alibi Augustinus admonet. In tertia determinat eam, ibi: Hæc autem non sibi repugnare animadvertit, &c.

Solet etiam quæri, quid distet inter voluntatem, & intentionem, ac finem. Hic determinat de voluntate per comparationem ad intentionem, & finem. Circa hoc duo facit. Primo ponit dictam comparationem; secundo inquirat etiam utrum intentio possit dici voluntas, & an intentio sit idem actus cum ea voluntate quæ communiter voluntas dicitur, ibi: Sed quæritur, utrum & intentio talis sit voluntas.

QUÆSTIO I.

HIC quinque quærentur.
Primo. Utrum omnium rectarum voluntatum sit tantum unus finis.
Secundo. Quid sit ille.
Tertio. Quid sit intentio.
Quarto. Si sit eadem voluntas, quæ est de fine (quæ

dicitur intentio) & quæ de his quæ sunt ad finem, quæ communiter voluntas dicitur.

Quinto. Si ex fine voluntas habet bonitatem.

ARTICULUS I.

Utrum sit tantum unus finis rectarum voluntatum.

1. 2. q. 1. art. 5.

1. **A**D primum sic proceditur. Videtur quod rectarum voluntatum non sit tantum unus finis. Charitas enim qua Deum diligimus, Deus non est, ut in I. Lib. dist. xvii. quæst. 1. art. 1. ostensum est: Sed rectarum voluntatum finis est Deus, & etiam charitas, ut in littera ostenditur. Duæ ergo rectæ voluntates non in unum finem tendunt.

2. Præterea. Ubi invenitur gradus in referendo res ad finem, ibi non est unus finis. Sed in tribus personis invenitur gradus, dum consideratur relatio rerum ad finem: unde Hilarius, (a) de Trinit. Lib. IV. & VIII. dicit: Caput omnium Filius est, caput autem Filii Deus est, & ad unum Deum omnia hoc gradu referuntur. Cum igitur unaquæque trium personarum rectarum voluntatum sit finis, ut in littera dicitur, videtur quod rectæ voluntates in plures fines tendant.

3. Præterea. Sicut res naturales habent speciem à forma, ita res morales habent speciem à fine: unde & secundum finem rectæ, vel pravæ sunt, ut in littera (b) dicitur. Sed rerum naturalium non est una forma. Ergo nec actuum moralium erit unus finis, ad quem dirigi debeant.

4. Præterea. Illud est finis actionis propter quod actio fit. Sed unusquisque agens cogitat in agendo de eo propter quod agit. Cum igitur multi rectas actiones agentes actu de Deo non cogitent, videtur quod non omnium rectarum actionum finis sit Deus; & ita diversarum erunt diversi fines, secundum quod agentium sunt diversæ cogitationes de fine.

5. Præterea. Illud sine quo non fieret aliquid, est propter quod fit illud. Sed multi sunt qui opera spiritualia non facerent, nisi quædam temporalia consequerentur. Ergo illa temporalia quæ consequi quærent, sunt finis operum eorum, & voluntatum: & tamen non dicuntur in hoc peccare: quia ut Apostolus dicit I. Corinth. ix. 10. debet in spe, qui arat, arare, loquens ad litteram in casu isto. Ergo præter Deum, & charitatem, rectarum voluntatum potest esse alius finis; & ita non omnes rectæ voluntates in unum tendunt.

Sed contra. Omnis voluntas quæ in diversa tendit, divisa est in plura. Sed rectum cor divisum non est, sed unitum: unde Osee x. 2. Divisum est cor eorum; nunc interibunt. Ergo recti cordis est unus finis ultimus.

Præ-

Ex Edit. P. NICOLAT. (a) Vel apud illum catholica Synodus, quam explicat in Lib. de Synodis can. xxvi. (b) Tum hac distinct. §. 3. tum etiam dist. xl. §. 2. ac deinceps.